

110 jaar jeugdgezondheidszorg

In december bestaat het consultatiebureau, en daarmee de jeugdgezondheidszorg, 110 jaar. Een terugblik in vogelvlucht.

1901

Op 9 december 1901 opent dokter Planenga het eerste consultatiebureau voor zuigelingen in de Regentesselaan in Den Haag. De belangrijkste doelstelling was destijds het terugdringen van de hoge zuigelingensterfte. In de eerste helft van de negentiende eeuw stierf namelijk ruim twintig procent van de levendgeborenen vóór het eerste levensjaar. Oorzaken waren onder meer slechte of te weinig voeding en gebrek aan hygiëne. Aanvankelijk waren de kruisverenigingen uitvoerders van deze zorg. Die ontstonden eind negentiende, begin twintigste eeuw als particulier initiatief om de bevolking te betrekken bij de bestrijding van epidemieën. Al snel daarna verschoof de aandacht van bestrijding van infectieziekten, zoals tbc en cholera, naar ziekenverpleging en preventieve gezondheidszorg. Het aantal consultatiebureaus breidde zich in Nederland uit van 250 in 1929 naar 770 in 1935.

Reeds meteen in 1901 werden de werkzaamheden van het consultatiebureau gesplitst in individuele zorg, zoals geboortecontrole, voedingsadvies en vaccinatie (pokken), en groepsvoorlichting in de vorm van zogeheten 'moedercurssen'. Beide activiteiten werden door de arts en verpleegster samen gegeven. Een duidelijke taakverdeling was er wel: de arts vaccineerde en gaf voedingsadvies, de verpleegster woog de baby en adviseerde tijdens huisbezoeken over verzorging en opvoeding.

1927

In 1927 startte het eerste kleuterconsultatiebureau. De aandachtsgebieden bleven jarenlang hetzelfde. Pas in de jaren zestig volgden de veranderingen elkaar op in de JGZ. Het besef ontstond dat men op het consultatiebureau unieke mogelijkheden had om gebruik te maken van gestandaardiseerde methodieken en evidente criteria, zoals preventieprogramma's en screenings. Dit leidde tot invoering van standaardonderzoeken in de JGZ 0-4, zoals de introductie van het Van Wiechenschema, ontwikkelingsonderzoek, de gehoortest en de visustest.

1980

Tot de jaren '80 is het de consultatiebureauarts die de consulten houdt en daarbij geassisteerd wordt door de 'allround-wijkverpleegkundige'. Wegen, meten en het klaarleggen van spuitmateriaal zijn nog steeds haar voornaamste taken. In de wijk zijn dat de 'preventieve huisbezoeken', wanneer de curatieve taken gedaan zijn.

Via het 'band'-bureau – arts en verpleegkundige geven een gezamenlijk consult – naar het 'bureau nieuwe stijl' – ouder en kind komen de ene keer bij de arts en de volgende keer bij de verpleegkundige – ontwikkelt het verpleegkundig beroep zich steeds meer tot een specifieke functie binnen de JGZ. De arts legt meer nadruk op lichamelijk onderzoek, terwijl de verpleegkundige zich richt op voeding en verzorging. De consultatiebureau-assistente doet haar intrede als gastvrouw en neemt het wegen en meten over.

1990

Het samengaan van gezinszorg met de thuiszorg veroorzaakt begin jaren

negentig een splitsing tussen het curatieve werk en de preventieve jeugdgezondheidszorg. Wijkverpleegkundigen maken de keuze voor het curatieve veld of voor de JGZ. In het nieuwe millennium gaat de JGZ 0-4 in veel regio's samen met de schoolartsdienst van de GGD (JGZ 4-19).

Het overkoepelend doel van de jeugdgezondheidszorg wordt vaak als volgt omschreven: "Het bevorderen en beveiligen van een gezonde lichamelijke, geestelijke en sociale ontwikkeling van kinderen van 0 tot 19 jaar, uitgaande van de eigen verantwoordelijkheid van ouders." De jeugdgezondheidszorg van 0 tot aan de schoolleeftijd heeft een hoog bereik: in 1987 bezocht meer dan 95 procent van alle zuigelingen het consultatiebureau en ruim 80 procent van de kinderen van 1 tot 4 jaar. Maar ook de waardering van de bevolking is erg groot. Ouders komen graag naar het consultatiebureau (De Winter, 1992). Uit cijfers van 1993 blijkt dat de zuigelingensterfte enorm is teruggedrongen en tot de laagste ter wereld ter wereld behoort. (Balledux, e.a. 1993).

2008

In 2008 volgt weer een forse verandering voor het consultatiebureau: het kabinet introduceert de Centra voor Jeugd en Gezin, waar de consultatiebureaus tegenwoordig gehuisvest zijn. Eind dit jaar moet die omslag volledig gerealiseerd zijn. (Irene Rutte)

Foto: Irene Rutte